
ԹՎԱՅԻՆ ԴԻՎԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ.
ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՄԿՐՏՉՑԱՆ

Տեղեկատվական-հաղորդակցային տեխնոլոգիաների արագընթաց զարգացումը և որպես դրա հետևանք՝ ժամանակակից համաշխարհային տեղեկատվական հասարակության ձևավորումն անխուսափելիորեն իրենց ազդեցությունն են թողել հասարակության ու պետության բոլոր ոլորտների, այդ թվում՝ արտաքին քաղաքականության վրա: Ներկայումս շատ պետություններ արտաքին քաղաքականության բնագավառում լայնորեն կիրառում են թվային դիվանագիտության ծրագրեր:

Թվային դիվանագիտությունը պետական մարմինների կողմից տեղեկատվական-հաղորդակցային տեխնոլոգիաների սոցիալական ցանցերի, բլոգների և նմանատիպ այլ մեդիա հարթակների կիրառումն է դիվանագիտական և արտաքին քաղաքական խնդիրներ իրականացնելու համար¹: Հաճախ որպես հոմանիշներ կիրառվում են նաև «ինտերնետ-դիվանագիտություն», «սոցիալական ցանցերի դիվանագիտություն» և «վեբ 2.0. դիվանագիտություն» տերմինները:

Թվային դիվանագիտության հանդեպ ուշադրությունը հատկապես աճեց Մերձավոր Արևելքի և Հյուսիսային Աֆրիկայի երկրներում զանգվածային բողոքի ակիբներից հետո, որոնք լրատվամիջոցներում ստացան «twitter-հեղափոխություն» անվանումը:

2011 թ. գարնանը Թունիսում և Եգիպտոսում համացանցի ու շարժական միջոցների օգնությամբ երիտասարդական խմբերը զանգվածային բողոքներ ձեռնարկեցին: Ներքին ընդդիմությունը սոցցանցերն օգտագործեց համախոհներ համախմբելու համար, թեև հայտնի է, որ twitter-ի հաղորդագրությունների 70 %-ը տեղադրվել էին IP հասցեներից, որոնք ստեղծվել էին արտասահմանյան սերվերների վրա: Մավկայում է «արաբական գարնան» ժամանակ արտաքին տեղեկատվական միջամտության մասին, որի տեխնիկական հնարավորությունն ուներ միայն ԱՄՆ-ը:

Վերոհիշյալ իրադարձություններից հետո հրապարակվեցին գիտական բազմաթիվ հոդվածներ, որտեղ քննարկվեց սոցիալական ցանցերի ու նոր մեդիայի ազդեցությունը համաշխարհային քաղաքականության վրա: ԱՄՆ պետքարտուղարի նորարարության հարցերով ա-

---

¹ Стé u Цветкова Н. Программы Web 2.0 в публичной дипломатии США // "США и Канада: Экономика, политика, культура", 2011, № 3, էջ 109-122:

վագ խորհրդական Ալեքս Ռոսը Մերձավոր Արևելքի հեղափոխական իրադարձություններում սոցիալական ցանցերի դերը կարևոր, բայց ոչ առաջնային համարեց: Վերոհիշյալ իրադարձությունների խորքային պատճառները, ըստ նրա, պայմանավորված էին այդ երկրներում սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական ու կրոնական որոշակի իրավիճակներով, իսկ սոցցանցերը ընդամենը զանգվածային բողոքների կատալիզատորներ էին:

Թվային դիվանագիտության փիլիսոփայական հիմքերը շարադրված են Ան-Մերի Սլոթերի աշխատանքներում, ով 2009-2011 թթ. զբաղեցրել է ԱՄՆ պետդեպարտամենտի քաղաքական պլանավորման տնօրենի պաշտոնը: Ըստ նրա՝ այն պետությունները, որոնք տիրապետում են տեղեկատվական ու հաղորդակցային զանազան միջոցների, հնարավորություն ունեն թելադրելու համաշխարհային քաղաքական օրակարգը²:

Մանուել Կաստելսի կարծիքով, թվային դիվանագիտությունը պետք է դիտարկել որպես նոր հնարավորությունների աղբյուր ժամանակակից գլոբալ խնդիրների լուծման համար, որի ծավալն անհամեմատելի է առանձին պետության հնարավորությունների ու ռեսուրսների հետ³: Հեղինակի կարծիքով, հենց տեղեկատվական ցանցերն ու սոցիալական լրատվամիջոցներն են համաշխարհային քաղաքացիական հասարակության ձևավորման և գլոբալ քննարկումների հնարավորություն ընձեռում: Այս համատեքստում թվային դիվանագիտության ծրագրերը, նպաստելով համաշխարհային միասնական տեղեկատվական տարածաշրջանի ձևավորմանը, նպաստում են նաև աշխարհի բոլոր երկրներին հասուկ խնդիրների ու ճգնաժամերի լուծմանը:

Փափուկ ուժի հայեցակարգի հեղինակ Ջոզեֆ Նայը գտնում է, որ տեղեկատվության համաշխարհայնացման դարաշրջանում միջազգային քաղաքականության մեջ փոխակերպվում է հենց իշխանության բովանդակությունը, որն արդեն հիմնվում է ոչ թե ռազմական, այլ տեղեկատվական ռեսուրսների վրա: Ըստ այդմ, տեղեկատվական դարաշրջանում կհաղթի նա, ով ի վիճակի կլինի իրեն դրականորեն ներկայացնել⁴: Այսօր հենց դրան են ուղղված Միացյալ Նահանգների թվային դիվանագիտության ծրագրերը:

Առաջին անգամ թվային դիվանագիտությունը կիրառվել է ԱՄՆ-ում՝ ի թիվս հրապարակային դիվանագիտության այլ ձևերի, ինչպիսիք են՝ տեղեկատվական ծրագրերը, կրթական փոխանակումները, մշակութային ու սպորտային նախագծերը:

² Տե՛ս **Slaughter A.-M.**, America's Edge. Power in the Networked Century // <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2009-01-01/americas-edge> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

³ Տե՛ս **Castells M.**, The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance // The Annals of American Academy of Political and Social Science, 2008, № 616, էջ 78-93 (http://prtheories.pbworks.com/w/file/etch/45138545/Castells_2008_The_New_Public_Sphere.pdf) (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

⁴ Տե՛ս **Nye, J. S.**, The Future of Power. NY, 2011, էջ 3-24:

Մինչ այդ ԱՄՆ-ի հրապարակային դիվանագիտությունը իրականացվել է «փափուկ» և «խելացի» ուժերի հայեցակարգերի հիման վրա, որոնց հիմքում եղել է ԱՄՆ կառավարության ձգտումը՝ մեծացնել արտասահմանում ամերիկյան արժեքներ կրող քաղաքացիների շրջանակը և նրանց ներգրավել Վաշինգտոնի կողմից առաջարկված համաշխարհային հասարակական ու քաղաքական գործընթացներում: Ավելի ուշ անհրաժեշտություն առաջացավ որոշակի թիրախային խմբերի հասցնել ԱՄՆ միջազգային դիրքորոշումը, ինչին օգնության եկան թվային դիվանագիտության ծրագրերը:

ԱՄՆ կառավարությունը «թվային դիվանագիտություն» հասկացությունը սահմանում է որպես ԱՄՆ կառավարության դիվանագիտական պրակտիկայում արտասահմանյան օգտատերերի հետ համացանցի միջոցով ամերիկյան դիվանագետների փոխգործունեությունն ապահովելու միջոց⁵: ԱՄՆ-ում այն նախատեսված ոչ թե արտասահմանյան քաղաքական ու դիվանագիտական էլիտայի հետ փոխգործունեության համար է, այլ բնակչության մեծ հատվածներին գործնական դիվանագիտության մեջ ընդգրկելու նպատակ է հետապնդում:

Թվային դիվանագիտության ծրագրերը ԱՄՆ-ում զարգացման են հասել 2002-2003 թթ., երբ Ջորջ Բուշ Կրտսերի վարչակարգը միջազգային հեռարձակման ռադիո-հեռուստատեսային ավանդական մեթոդներից անցում կատարեց համացանց:

2010 թ. Հիլարի Քլինթոնը հանդես եկավ ԱՄՆ-ի արտաքին քաղաքականության բնագավառում ծրագրային նոր՝ «Քսանմեկերորդ դարում պետական կառավարում» նախաձեռնությամբ, որի կարևոր ուղղություններից է թվային դիվանագիտությունը: Ծրագրի համաձայն՝ զարգացող երկրներում տեխնոլոգիաների որակական բարելավումը և համացանցի օգտատերերի զգալի աճը ԱՄՆ-ից պահանջում են արտաքին քաղաքականության մեթոդների փոփոխություն՝ օգտագործելով ժամանակակից տեղեկատվական-հաղորդակցային տեխնոլոգիաների հնարավորությունները: Ընդհանուր առմամբ, ըստ նախագծի, թվային դիվանագիտությունը պետք է լուծի երկու կարևոր խնդիր՝ նպաստի Պետդեպարտամենտի աշխատանքների կատարելագործմանը և այլ երկրների սոցիալ-քաղաքական գործընթացների վրա ամերիկյան ազդեցության ուժեղացմանը՝ տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ողջ հնարավորությունների օգտագործմամբ⁶:

2010-2011 թթ. Մայիտակ տունը հրապարակեց պաշտոնական մի քանի փաստաթղթեր, որոնք սահմանում էին թվային դիվանագիտութ-

---

⁵ Տե՛ս U. S. State Department 2016. «21st Century Statecraft» // <http://www.state.gov/statecraft> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.), U.S. State Department 2016. «IT Strategic Plan: Fiscal Years 2011-2013: Digital Diplomacy» // <http://www.state.gov/m/irm/rls/148572.htm> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

⁶ Տե՛ս նույն տեղը:

յան ուղղությունները: Դրանց թվում հատկանշական է «Հրապարակա-
յին դիվանագիտություն. աշխարհի հետ ԱՄՆ-ի փոխգործունեության
ամրապնդում» փաստաթուղթը⁷, որտեղ ներկայացվել են ԱՄՆ թվային
դիվանագիտության խնդիրները, որոնցից են՝

- ԱՄՆ գաղափարական հակառակորդների վարկաբեկում,
- համացանցում Չինաստանի տեղեկատվական գործունեության
նը հակազդում,
- նախկին ԽՍՀՄ տարածքում Ռուսաստանի մեդիա ներկայույթ-
յան սահմանափակում,
- սոցցանցերի միջոցով Իրանի արտաքին մշակութային քաղա-
քականությանը հակազդեցություն:

Թվային դիվանագիտությանը վերաբերող այլ փաստաթղթեր մշակ-
վել են 2010 թ. սեպտեմբերին Հիլարի Բլինթոնի՝ նորարարության հարցե-
րով ավագ խորհրդական Ալեքս Ռոսի կողմից. օրինակ՝ «2011-2013 թթ.
տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման ռազմավարական
պլան. թվային դիվանագիտություն»⁸, որտեղ հստակեցվել են թվային դի-
վանագիտության ուղղությունները Վաշինգտոնի արտաքին քաղաքա-
կան առաջնայնությունների համատեքստում: Այստեղ որպես գերակա-
յություններ էին նշվում միջազգային անվտանգության ապահովումը և
արտասահմանում ԱՄՆ-ի դրական կերպարի ձևավորումը: Մյուս ծրա-
գիրը՝ «Քսանմեկերորդ դարում պետության կառավարման արվեստ»⁹
վերնագրով, թվային դիվանագիտությունը դիտում է որպես քաղաքա-
ցիական ակտիվիստներ ներգրավելու և նրանց վրա ազդելու միջոց:

Ընդհանուր առմամբ, ԱՄՆ-ում թվային դիվանագիտության ծրա-
գրերի վերաբերյալ բոլոր փաստաթղթերը կոչված են ապահովելու հա-
մաշխարհային տեղեկատվական տարածքում ԱՄՆ-ի առաջնայնույթ-
յունը: Ենթադրվում է, որ այդ ծրագրերով Վաշինգտոնը պետք է գրան-
ցի հետևյալ թիրախային նպատակները՝

- բարձրացնի պետդեպարտամենտի աշխատանքի արդյունավե-
տությունը,
- բարձրացնի պետական քարոզչության արդյունավետությունը.
ուղիղ մուտք ունենա փակ պետությունների լսարան, նվազագույնի
հասցնի ծախսերը, ընդգրկի երիտասարդությանը և հասարակության
ավելի զգայուն շերտերին,
- ընդլայնի արտասահմանյան երկրների ներքին գործերին մի-
ջամտելու հնարավորությունները,
- ստեղծի արտասահմանյան երկրների տնտեսական ու պետա-
կան կառավարման մասին լայնածավալ տեղեկատվություն ստանալու
պայմաններ:

---

⁷ Տե՛ս նույն տեղը:

⁸ Տե՛ս նույն տեղը:

⁹ Տե՛ս նույն տեղը:

Կարևորելով թվային դիվանագիտության դերն ու ազդեցությունը համաշխարհային քաղաքականության վրա՝ այսօր շատ պետություններ ևս լայնորեն օգտագործում են դրա հնարավորությունները: Օրինակ, Բրիտանիայի արտաքին գործերի և համագործակցության նախարարությունում ստեղծվել է թվային դիվանագիտության գրասենյակ¹⁰, որն ակտիվորեն մասնակցում է արտաքին քաղաքական օրակարգի մշակմանը:

Հետխորհրդային տարածաշրջանի երկրներից թվային դիվանագիտության ծրագրերում առաջատարը Ռուսաստանն է: 2012 թ. հունիսին դիվանագետների հետ հանդիպման ժամանակ ՌԴ նախագահը նրանց կոչ է արել ՌԴ դիրքորոշումն արտահայտելու ժամանակ ավելի հաճախակի օգտվել տարբեր հարթակների նորագույն տեխնոլոգիաներից, այդ թվում՝ սոցիալական ցանցերից¹¹: Այսօր արդեն ՌԴ արտաքին գործերի նախարարությունը բոլոր ցանկացողներին հնարավորություն է ընձեռում սոցցանցերում հետևելու արտաքին քաղաքականության իրադարձություններին՝ մասնավորապես օգտագործելով facebook-ի և twitter-ի հարթակները: Ավելին, ըստ թվային դիվանագիտության 2016 թվականի դասակարգման (Digital Diplomacy-2016)՝ Ռուսաստանը զբաղեցնում է չորրորդ հորիզոնականը ԱՄՆ-ից, Մեծ Բրիտանիայից ու Ֆրանսիայից հետո¹²:

Ռուսաստանյան թվային դիվանագիտության ավելի հեռանկարային ուղղություններից է հայրենական տեխնոլոգիական բիզնեսի ընդգրկումը հրապարակային դիվանագիտության ոլորտի նախագծերում: Այս ուղղությամբ առաջին քայլերն արդեն արվել են. ստեղծվել է «Яндекс» ռուսալեզու որոնողական կայքը, «ВКонтакте» սոցիալական կայքը, որը հայտնի է ոչ միայն Ռուսաստանում, այլև արտասահմանյան շատ երկրներում, ներառյալ՝ ԱՊՀ երկրներ, Իսրայել, Գերմանիա, ԱՄՆ: Ռուսաստանում ստեղծվել են նաև պետական պաշտոնյաների ու դիվանագետների ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով բլոգներ, պետական մարմինների պորտալներում պարբերաբար հրապարակվում է նրանց գործունեությունը լուսաբանող տեղեկատվություն:

Կարևորելով թվային դիվանագիտության ընձեռած հնարավորությունները և միջազգային քաղաքականության մեջ դրա դերը՝ 2015 թ. մայիսի 11-ին Երևանում մեկնարկել է ԱԳՆ դիվանագիտական դպրոցի կազմակերպած «Թվային դիվանագիտություն. հեռանկարներ և մարտահրավերներ» միջազգային գիտաժողովը, որի ժամանակ ՀՀ արտ-

¹⁰ St u Foreign & Commonwealth Office 2016. «Digital Diplomacy. The FCO's digital work» // <http://blogs.fco.gov.uk/digitaldiplomacy> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

¹¹ St u **Пермякова Л.** Цифровая дипломатия: направления работы, риски и инструменты (27.09.2012) // http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=862#top-content (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

¹² St u РосКомСвобода 2016. «Россия вошла в ТОП международного рейтинга Digital Diplomacy 2016» // <https://rublacklist.net/17137> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

գործնախարար Էդվարդ Նալբանդյանը մասնավորապես նշել է. «Թվային դիվանագիտությունը, օգտվելով տեխնոլոգիական նվաճումներից և ստեղծված հնարավորություններից, լրացուցիչ հարթակ է ստեղծում դիվանագետների համար՝ իրենց գործառնությունները իրականացնելու նպատակով, ինչպես նաև՝ հասարակությունների առջև հաշվետու լինելու գործում: Հրատապ զարգացումներին արագ արձագանքելը և քաղաքացիների՝ գնալով աճող հարցումներին անմիջապես պատասխանելը ներկայումս դառնում են դիվանագիտական ծառայության առաջնային պարտականություններից»¹³: Ըստ նախարարի՝ դիվանագիտական ծառայության մարմինները կարող են ավելի հաջողակ լինել իրենց երկրների ազգային շահերին ծառայելու հարցում՝ տեխնոլոգիական առաջընթացից լավագույնս օգտվելու դեպքում: Այս համատեքստում արտաքին ծառայության կադրեր պատրաստող հաստատությունների կարևոր առաքելությունն է թվային դիվանագիտություն իրագործելու նպատակով կրթել և վերապատրաստել գործող դիվանագետներին:

Ըստ թվային դիվանագիտության 2016 թվականի դասակարգման (Digital Diplomacy-2016)՝ նախկին ԽՍՀՄ տարածաշրջանի երկրներում (չհաշված Մերձբալթյան երկրները) Հայաստանը զբաղեցնում է երրորդ հորիզոնականը Ռուսաստանից և Ուկրաինայից հետո¹⁴: Համաշխարհային մասշտաբով Հայաստանը զբաղեցնում է 52-րդ հորիզոնականը¹⁵: Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարությունը պետական գերատեսչություններից առաջինն էր, որ Youtube-ում բացեց իր պաշտոնական ալիքը և իր պաշտոնական էջերը facebook-ում և twitter-ում: Ի դեպ, չպետք է նույնացնել «Թվային դիվանագիտություն» և «Թվի դիվանագիտություն» (Twiplomacy) հասկացությունները, քանզի վերջինս թվային դիվանագիտության միայն մի բաղկացուցիչն է: Հենց twitter-ն է այն կարևոր գործիքներից մեկը, որով պետությունը կարող է համացանցում մեծացնել իր ներկայությունն ու ազդեցությունը, ճշմարիտ տեղեկատվություն տրամադրել արտասահմանյան լսարանին:

2016 թ. ապրիլի 2-5-ը հայ-ադրբեջանական քառօրյա պատերազմն ապացուցեց, որ ներկայիս տեղեկատվական դարաշրջանում իսկապես կարևոր են տեղեկատվական տեխնոլոգիաները: Պատերազմի առաջին օրերին հակառակորդ Ադրբեջանի բացած սոցիալական ցանցերի բազմաթիվ կեղծ պրոֆիլները միտված էին հայերից տեղեկատվություն ստանալուն և ապատեղեկատվություն տրամադրելուն: Հենց այդ օրերին ավելի ակնառու դարձավ տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին տիրապետելու և դրանցով ճիշտ աշխատելու անհրաժեշտությունը:

¹³ «Երևանում մեկնարկեց «Թվային դիվանագիտություն. հեռանկարներ և մարտահրավերներ» միջազգային համաժողովը» (11.05.2015) // http://www.mfa.am/hy/press-releases/item/2015/05/11/min_edip_arm (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

¹⁴ Sև u PոcKոmCвoбoдa 2016. «Pоссия вошла в TОП международного рейтинга Digital Diplomacy 2016» // <https://rublacklist.net/17137> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

¹⁵ Sև u նույն տեղը:

Ճիշտ է, վերջին շրջանում իրականացվել են մի շարք միջոցառումներ Հայաստանի Հանրապետության տեղեկատվական քաղաքականության և տեղեկատվական անվտանգության ապահովման բարելավման ուղղությամբ, սկսվել է տեղեկատվական անվտանգության իրավական նորմատիվային դաշտի ձևավորումը, 2009 թ. ընդունվել է ՀՀ տեղեկատվական անվտանգության հայեցակարգը¹⁶, որը տեղեկատվական անվտանգության ապահովման նպատակների, խնդիրների, սկզբունքների և հիմնական ուղղությունների նկատմամբ պաշտոնական մոտեցումների համակարգ է և հիմք է ՀՀ տեղեկատվական անվտանգության ապահովման բնագավառում պետական քաղաքականության հիմնական ուղղությունների և գերակայությունների մշակման և իրագործման համար, բխում է ՀՀ ազգային անվտանգության ռազմավարությունից¹⁷, սակայն ՀՀ տեղեկատվական անվտանգության իրավիճակի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ դրա մակարդակը դեռևս չի համապատասխանում հասարակության և պետության ներկայիս պահանջներին:

Նոր մարտահրավերների պայմաններում Հայաստանի արդյունավետ զարգացման համար անհրաժեշտ են թվային բնագավառում նոր արտաքին քաղաքական նախագծեր՝ ուղղված «փափուկ» ուժի ամրապնդմանը և գիտության, տեխնոլոգիաների ու կրթության զարգացմանը: Թվային դիվանագիտությունը կարող է դառնալ համաշխարհային թատերաբեմում ազգային շահերը առաջ մղելու միջոց, եթե մտավոր, տեխնոլոգիական ու կազմակերպչական բավարար ռեսուրսներ ներդրվեն: Այդ իսկ պատճառով պետական մարմինների ջանքերի ակտիվացումն այդ բնագավառում պետք է ամենամոտ ապագայում դիտվի առաջնային:

Այսպիսով, թվային դիվանագիտության շնորհիվ է, որ հնարավորություն է ընձեռնվում ուղիղ կապ հաստատել և հասուն կ հաղորդագրություններ ուղարկել անմիջապես թիրախային լսարանին, ինչպես նաև համագործակցել կարծիք ձևավորողների հետ: Բացի այդ, թվային դիվանագիտությունը հասկապես արդյունավետ է արտասահմանյան լսարանի հետ աշխատելիս, երբ անհրաժեշտություն կա ձևավորելու պետության իմիջը կամ փոխանցելու պաշտոնական դիրքորոշումը: Թվային դիվանագիտությունը կոչված է արագորեն տրամադրելու համապատասխան տեղեկատվություն, հերքելու կեղծ տեղեկությունները, հաստատելու պաշտոնական աղբյուրների տեղեկատվությունը: Ընդ որում, թվային դիվանագիտությունը որպես համացանցով այլ պետությունների բնակչության վրա ազդեցության միջոց, հիմնական

---

¹⁶ Տե՛ս ՀՀ նախագահի կարգադրությունը «ՀՀ տեղեկատվական անվտանգության հայեցակարգը հաստատելու մասին» // <http://www.arlis.am/documentview.aspx?docID=52559> (վերջին մուտքը՝ 10.06.2016թ.):

¹⁷ Տե՛ս նույն տեղը:

նում ուղղված է թիրախային երկու խմբի՝ ակտիվ երիտասարդությանը և հասարակության ընդդիմադիր խավին՝ լրագրողներ, իրավապաշտպաններ և այլն:

Չնայած թվային դիվանագիտության ընձեռած օբյեկտիվ հնարավորություններին՝ գործնականում դրա զարգացման հարցերը հաճախ դիտարկվում են ռիսկերի ու սպառնալիքների համատեքստում: Ի հայտ են գալիս նոր, ոչ ռազմական սպառնալիքներ, ինչպիսիք են կիրբեռհանցագործությունները և կիրբեռհաբեկչությունները, որոնք պետք է լուծվեն ընդհանուր տեղեկատվական անվտանգության համատեքստում:

Համացանցը հաճախ դիտվում է որպես ուրիշի գաղափարախոսության և արտաքին քաղաքականության գովազդ, որպես տեղեկատվական պատերազմներ վարելու միջոց: Բացի այդ, հակերությունը ևս այն սպառնալիքներից է, որը ի հայտ է եկել համացանցի հետ միաժամանակ: Ուստի ժամանակակից պետությունների համար տեղեկատվական անվտանգությունը ապահովելը դառնում է ազգային անվտանգության կարևորագույն բաղկացուցիչը:

Բանալի բառեր – *թվային անվտանգություն, «փափուկ» ուժ, արտաքին քաղաքական նախագծեր, տեղեկատվական հասարակություն, տեղեկատվական անվտանգություն*

АЙКУИ МКРТЧЯН – Цифровая дипломатия: возможности и перспективы. – Стремительное развитие информационных и коммуникативных технологий в результате глобального формирования информационного общества неизбежно влияет на все сферы жизни, в том числе внешнюю политику. В настоящее время многие страны во внешнеполитических отношениях и дипломатии широко используют цифровые приложения. Новые вызовы открывают для Армении, как и для других стран, новые возможности.

Ключевые слова: *цифровая дипломатия, мягкая сила во внешней политике, информационное общество, информационная безопасность*

ՀԱՅԿՈՒՆԻ ՄԿՐՏՇՅԱՆ – Digital Diplomacy: Opportunities and Perspectives. – The rapid development of information and communication technologies as a result of the global development of the information society inevitably affects the state of society and in all areas, including foreign policy. Currently, many countries in the field of foreign policy and diplomacy are widely using digital applications. In the context of new challenges, new requirements aimed at strengthening the soft power in various fields of cooperation are needed in the field of the foreign policy of Armenia.

Key words: *digital diplomacy, soft power, foreign policy, information society, information security*